

Список використаних джерел

1. Ермолаев А. Украине нужен новый национальный проект [Электронный ресурс] / А. Ермолаев // Диалог. – Режим доступа: http://dialogs.org.ua/dialog.php?id=528_top_id=881#881
2. Лавров С. В. Внешняя политика России и новое качество геополитической ситуации / С. В. Лавров [Электронный ресурс] // Дипломатический ежегодник. – Режим доступа: http://www.mid.ru/brp_4.nsf/itogi/BB6FDBCB9CE863B2C325752E0033D0F9
3. Климкин П. Есть ли перспектива? [Электронный ресурс] / П. Климкин // Зеркало недели. – Режим доступа: http://www.ukrudprom.com/digest/Pavel_Klimkin_Est_li_perspektiva.html.
4. Коротков Д. Дань Евросоюзу [Электронный ресурс] / Д. Коротков // Сегодня. – Режим доступа: <http://www.segodnya.ua/blogs/korotkovblog.html>
5. Силина Т. А все могло бы быть совсем не так! Если только сам себе не враг [Электронный ресурс] / Т. Силина // Зеркало недели. – №47.– Режим доступа: http://zn.ua/POLITICS/a_vse_moglo_by_byt_sovsem_ne_tak__esli_tolko_sam_s_ebe_ne_vrag-94499.html

Лахута І.

*студентка магістратури юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: к.ю.н., викладач кафедри
міжнародного права та європейської інтеграції ТНЕУ
Коруц У.З.*

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Відповідальність у міжнародному праві відіграє важливу роль в забезпеченні стабільного функціонування міжнародної системи.

Комісія міжнародного права ООН визначила зміст міжнародної відповідальності як «ті наслідки, які те або інше міжнародно-протиправне діяння може мати відповідно до норм міжнародного права в різних випадках, наприклад наслідку діяння в плані відшкодування збитку й відповідних санкцій».

У науці міжнародного права під міжнародно-правовою відповідальністю розуміються конкретні негативні юридичні наслідки, що наступають для суб'єкта міжнародного права в результаті порушення ним міжнародно-правового зобов'язання.

У цілому можна відзначити, що поняття міжнародно-правової відповідальності характеризується наступними ознаками:

- настає вона за здійснення міжнародного правопорушення;
- реалізується на основі норм міжнародного права;
- пов'язана з певними негативними наслідками для правопорушника;
- спрямована на зміцнення міжнародного правопорядку.

Норми, що визначають відповідальність держав у міжнародному праві, утворюють особливий міжнародно-правовий інститут. Норми, що становлять

інститут міжнародно-правової відповідальності, носять переважно звичайний характер, що надає підвищену значимість їхньої кодифікації.

Комісія міжнародного права ООН провела більшу попередню роботу із цього питання.

Вісім доповідей свого спеціального доповідача італійського професора Р. Аго, зроблених ним в 1969 - 1980 р., були покладені Комісією в основу ч. 1 проекту статей про відповідальність держав «Походження міжнародної відповідальності».

З 1981 р. комісія працює над частинами 2 і 3 проекти статей «Зміст, форми й обсяг міжнародної відповідальності» і «Здійснення міжнародної відповідальності й урегулювання суперечок».

Інший важливий напрямок у діяльності Комісії міжнародного права ООН - підготовка проекту Кодексу злочинів проти миру й безпеки людства, що проводилася з 1947 по 1954 р. і відновила в 1982 р.

Підставою міжнародно-правової відповідальності держави є порушення нею міжнародного зобов'язання, тобто здійснення цією державою міжнародного правопорушення.

Держава буде нести міжнародну відповідальність за дії свого законодавчого органу в тому випадку, якщо він прийняв закон або інший нормативний акт, що йде врозріз із міжнародними зобов'язаннями даної держави. Підставою для виникнення відповідальності буде офіційне оприлюднення такого акту парламенту. Неприйняття ж парламентом держави законодавчого акту, що необхідний для виконання його міжнародного зобов'язання, може спричинити відповідальність даної держави тільки у випадку, якщо це заподіяло моральний або матеріальний збиток. [1, с. 117].

Держава відповідає за дії або бездіяльність своїх виконавчих органів: міністерств і відомств, армійських і поліцейських підрозділів, прикордонних і спеціальних служб, аж до нижчої ланки виконавчої влади.

Відповідальність держави може мати місце й внаслідок порушення його міжнародних зобов'язань діями або бездіяльністю національних судів.

Звичайно, суди при здійсненні правосуддя не повинні залежати від інших гілок влади й підкорятися тільки закону, але при цьому суди є органами держави. Тому їхнє поведження розглядається в міжнародній практиці як поведження самої держави.

У Віденській конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. встановлено, що держава «не може посилатися на положення свого внутрішнього права як виправдання для невиконання нею договору» [2, ст. 27].

Шкідливий результат або збиток, заподіяний протиправним поведженням держави, може бути двоякого роду:

— матеріальним (збиток, заподіяний життю й здоров'ю людей, майну, фінансам держави);

— нематеріальним (наприклад, порушення державного суверенітету, замах на честь і достоїнство держави).

Іноді протиправним поведженням держави заподіюється одночасно як матеріальний так і нематеріальний збиток.

Відносно провини як підстави міжнародно-правової відповідальності держави єдиної думки в науці міжнародного права немає. У міжнародній практиці й доктрині вважається, що будь-яке міжнародно-протиправне

поводження держави винне. Разом з тим при здійсненні міжнародних деліктів (простих правопорушень) держава-порушник має право доводити свою невинність, наприклад при порушенні режиму територіального моря, виняткової економічної зони й континентального шельфу, прикордонних інцидентах і т.д., і посилатися при цьому на форс-мажорні обставини, непередбачений випадок або нещастя.

Здійснення ж міжнародних злочинів у силу специфіки цих протиправних діянь може бути тільки виним [3, с. 97].

Слід зазначити, що загальні зміни, що відбулися в міжнародному праві в сучасну епоху, зробили відбиток і на інституті міжнародно-правової відповідальності. Так, відбулися істотні зміни в підставах міжнародно-правової відповідальності; з'явилися нові склади міжнародних правопорушень, яких не було в класичному міжнародному праві; перетерпіли зміни способи реалізації міжнародно-правової відповідальності.

У міру розвитку й удосконалювання міжнародного права в цілому буде вдосконалюватися й інститут міжнародно-правової відповідальності.

Існує два види міжнародно-правової відповідальності держав: політична і матеріальна. Деякі автори поділяють таку відповідальність на матеріальну і нематеріальну, виходячи з того, що міжнародно-правова відповідальність завжди буде виступати в політичній формі. Політична відповідальність, як правило, супроводжується застосуванням у відношенні держави-порушниці примусових заходів і сполучається з матеріальною відповідальністю.

Найбільш поширеними формами політичної відповідальності є:

— сатисфакція;

— ресторація;

— різноманітні форми обмежень суверенітету (наприклад, призупинення членства або виключення із міжнародної організації декларативні рішення).

Сатисфакція (задоволення) як форма політичної відповідальності припускає обов'язок держави-правопорушниці надати задоволення не матеріального характеру, відшкодувати моральну шкоду, заподіяну честі і гідності іншій державі. Сатисфакція може виявитися в таких діях держави-деліквента (винного суб'єкта, що зобов'язаний відшкодувати шкоду, заподіяну правопорушенням):

— офіційне вираження жалю або співчуття;

— приношення вибачень;

— приношення запевнень у тому, що подібні акції не повторяться в майбутньому;

— карне покарання винних осіб;

— видання нормативного акту з визнанням своєї провини з тим, щоб подібні дії не повторювалися в майбутньому;

— посилення спеціальної делегації в ображену державу;

— вшанування постраждалої держави шляхом підняття прапора постраждалої держави в столиці держави-деліквента, або віддання їй честі військовим формуванням з артилерійським салютом або виконанням її державного гімну, або сполученням того й іншого і т.п.

Застосування певних видів сатисфакцій залежить від заподіяної шкоди і конкретної політичної ситуації [6, с. 34].

Ресторація - це такий вид політичної відповідальності, що являє собою відновлення правопорушником колишнього стану (статус-кво) і виконання ним усіх несприятливих наслідків цього. Прикладом ресторацій можуть служити звільнення незаконно зайнятої території і несення в зв'язку з цим майнових витрат.

Обмеження суверенітету держави може виступати в різних формах. Класичним прикладом цього виду відповідальності, застосовуваного в комплексному виді, можуть слугувати засоби, прийняті у відношенні фашистської Німеччини за підсумками Другої світової війни.

Німеччина, зокрема, не тільки позбавилася значної частини своєї території, але на частині, що залишилася, був установлений режим повоєнної окупації. Була зроблена демілітаризація країни, її збройні сили були розпущені; ряд державних інститутів був ліквідований, деякі з них були визнані злочинними; до кримінальної відповідальності були притягнуті вищі посадові особи Німеччини, а також службовці злочинних організацій і військові злочинці.

Декларативні рішення виражаються у формі рішення міжнародного судового органу або організації, що визнають будь-яке діяння міжнародним правопорушенням [4, с. 104].

Матеріальна відповідальність настає у зв'язку з порушенням державою своїх міжнародних зобов'язань, пов'язаних із заподіянням матеріальної шкоди, і покликана покласти на винну державу обов'язок загладити цей збиток, заподіяний правопорушенням.

Матеріальна відповідальність може бути виражена у формі репарації, реституції і субституції.

Під репараціями – розуміють відшкодування державою-порушницею заподіяної нею шкоди.

Історично свій початок репарації беруть від інституту контрибуцій, що успішно існували в міжнародному праві з глибокої давнини і до кінця XIX сторіччя і носили характер данини. У їхню основу було покладене «право переможця», тому контрибуції як грошові суми, що виплачувалися переможцю переможеною державою, не були пов'язані з заподіяним збитком.

Вже в той період контрибуції вважалися формою відвертого грабежу населення переможеної держави. З метою обмеження таких негативних явищ були розроблені статті 47-51 Гаазької конвенції про закони і звичаї сухопутної війни 1907 року, що обмежували стягнення контрибуцій.

Проте і під час Першої і Другої світових війн ці статті грубо порушувалися. При розробці Версальського мирного договору 1919 року країни Антанти були змушені формально відмовитися від контрибуцій, замінивши їх репараціями.

Контрибуції заборонені сучасним міжнародним правом. Фактично, на зміну контрибуцій прийшли усі форми матеріальної відповідальності держав, застосовувані в даний час.

Якщо при сплаті контрибуцій, що носили неправомірний характер, нанесений збиток ніяким чином з ними не зв'язувався, такого збитку взагалі могло не бути, то при сплаті репарацій, що завжди мають правомірний характер, потрібно, щоб збиток, заподіяний потерпілій державі, був доведений.

При репарації відшкодування матеріального збитку відбувається як у грошовій формі, так і в натуральній: товарами, послугами та ін.

Реституція являє собою відшкодування правопорушником матеріального збитку в натурі (повернення неправомірно захопленого майна: того ж самого - конкретні твори мистецтва, транспортні засоби, устаткування заводів та ін.) [5, с. 77].

Різновидом реституції виступає субституція - заміна неправомірно знищеного або ушкодженого майна однорідним майном.

Таким чином, міжнародно-правову відповідальність можна визначити як зобов'язання суб'єкта міжнародного права потерпіти певні обставини негативного характеру внаслідок заподіяння шкоди іншому суб'єкту міжнародного права як у результаті вчинення міжнародного правопорушення, так і в результаті правомірної діяльності.

Цілі відповідальності полягають у такому: утримати потенційного правопорушника від вчинення правопорушення; спонукати правопорушника належним чином виконати свої зобов'язання; забезпечити потерпілому компенсацію за завдану йому матеріальну чи моральну шкоду; вплинути на майбутню поведінку сторін з метою добросовісного виконання ними своїх зобов'язань.

Список використаних джерел

1. Буткевич В.Г., Мицик В.В., Задорожній О.В. Міжнародне право. Основи теорії: підручник / за ред. В.Г. Буткевича. – К., 2002.
2. Конвенция о международной ответственности за ущерб, причиненный космическими объектами, 1972.
3. Лукашук И.И. Международное право. Особенная часть: учебник. – М., 2001.
4. Лукашук И.И. Право международной ответственности. – М.: Волтерс Кулвер, 2004.
5. Міжнародне право / під ред. А.В. Баймуратова. – Донецьк, 2008.
6. Міжнародне публічне право: за ред. Дмітрієва А. І., Муравйова В. І. – К. – 2000. – 560 с.

Ногас Н.

*студент IV курсу юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри
міжнародного права та європейської інтеграції
Саванець Л.М.*

ЄВРОПЕЙСЬКА КОМІСІЯ – ВИКОНАВЧИЙ ОРГАН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Європейська комісія була створена в 50-х роках 20-го століття, відповідно до положень установчих договорів (нині ст. 244-250 Лісабонського договору).

Європейська комісія (далі - Комісія) - виконавчий орган Європейського Союзу (далі - ЄС) із штаб - квартирою в Брюсселі, що відповідає за поточну політику Союзу, контролює роботу всіх його органів і управляє власними коштами, та має виняткову законодавчу ініціативу у сфері права ЄС.